

HOE LEES IK DIT ?

- BRON: OORLOG EN MONETAIRE POLITIEK (VAN DER WEE & VERBREYT)
- PUNT 1) **DE NBB IS DE LEGITIEME EIGENAAR VAN DE GOUDVOORRAAD;**
- PUNT 2) OMDAT DE GOUDVOORRAAD DE DEKKING WAS VAN DE BANKBIJETTENOMLOOP, WAS DEZE ONAANTASTBAAR;
- PUNT 3) DE STATUTEN BEPAALDEN DAT ENKEL DE GOUVERNEUR BESCHIKKENDE MAATREGELEN KON NEMEN;
- PUNT 4) **“ DE GOUDRESERVES BEHOREN AAN DE BANK, WAARVAN HET PRIVAATRECHTERLIJK KARAKTER NIET WERD BETWIST! ” (VERDEDIGING JURISTEN VAN DE BANK ZELF)**

WAT DENK IK DAN ?

- DEZE VIER PUNTEN MAKEN TEN OVERVLOEDE DUIDELIJK DAT DE **GOUDVOORRAAD TOT HET VERMOGEN VAN EEN PRIVAATRECHTERLIJKE VENNOOTSCHAP BEHOORT**, DAT **DE BELGISCHE STAAT HIER GEEN PREFERENTE RECHTEN KAN LATEN GELDEN**. EN OP GELIJKE VOET STAAT MET DE PARTICULIERE AANDEELHOUDERS OP HET VLAK VAN DE EIGENDOMSRECHTEN VAN HET VERMOGEN VAN DIE VENNOOTSCHAP !!
- ALS DE GOUDVOORRAAD EEN SPECIAAL STATUUT HEEFT (HAD, WANT NU EEN GEWOON ACTIEF) EN ONAANTASTBAAR WAS, DAN WAS DIT GELDIG VOOR ELKEEN ANDERS DAN DE VENNOOTSCHAP !

EN WAT DENKT U ?

De Nationale Bank van België
1939-1971

Boekdeel 1
Oorlog en monetaire politiek:
de Nationale Bank van België,
de Emissiebank te Brussel en
de Belgische regering, 1939-1945

Herman Van der Wee Monique Verbreyt

Nationale Bank van België

goud in zijn bezit, er wel zorg zou voor dragen dat het in de Verenigde Staten terecht kwam⁶⁶.

Het antwoord van Janssen liet op zich wachten. Het zou niet tijdig, zelfs nooit, arriveren. Daar Ansiaux verblijfsvergunning in onbezet Frankrijk weldra verviel, ondernam hij op 12 september nog een laatste poging bij Rueff, eerste vice-gouverneur van de Banque de France en op dat moment waarnemend gouverneur, daar gouverneur Fournier uit zijn ambt was ontzet. Het onderhoud was kort en negatief. Het zou ook de laatste officiële ontmoeting worden tussen vertegenwoordigers van de twee centrale banken, om de zaak van het goud 'à l'amiable' te regelen. Op 16 september verzond Ansiaux een aangetekend schrijven naar de Banque de France om haar officieel in gebreke te stellen voor het restitueren van het gouddepot aan de Bank, de legitieme eigenaar. Hij verliet nog diezelfde avond Vichy en keerde terug naar Londen⁶⁷.

Het einde van de collegiale onderhandelingen betekende nog niet het einde van de strijd om het Belgische gouddepot weer in handen te brengen van zijn rechtmatige eigenaar. Wel werd door een samenloop van omstandigheden van strategie veranderd. Tijdens een raid op Mers-el-Kébir, begin juli 1940, hadden de Britten een aanzienlijk aantal Franse oorlogsbodems en koopvaardischepen gekelderd, die onder het commando vielen van getrouwen aan het Vichy-regime. Een poging tot landing in de buurt van Dakar op hetzelfde moment leidde tot niets, maar zaaide grote onrust in de kringen van de koloniale overheid, te meer daar de Britse propaganda de Franse kolonisten in Senegal met een zeker succes aanzette om afstand te nemen van het defaitistische Vichy-regime en om zich aan te sluiten bij de Britse strijd tegen Duitsland. De crisistoestand bracht de plaatselijke overheid ertoe het Franse, Belgische en Poolse goud (ongeveer 1.130 ton), dat zopas met het convooi in de haven van Dakar was aangekomen, onmiddellijk van boord te doen halen om het onder te brengen in de militaire basis van Thiès, een zeventigtal kilometer van Dakar, aan de spoorlijn Dakar-Bamako.

De toestand in de kolonie bleef, wegens interne spanningen, onrustig en verward. Intussen bereidde generaal de Gaulle samen met de Britten een grootscheepse aanval voor op Dakar, met het doel van daaruit heel Frans West-Afrika onder geallieerde controle te brengen⁶⁸. De overheid vond het nu veiliger om het goud langs dezelfde spoorlijn door te zenden naar de versterking te Kayès, 500 kilometer verder in het buitenland op de grens van Senegal en het toenmalige Frans Soedan⁶⁹.

Drie Belgische militairen, kapitein Georges J. Truffaut, onderluitenant Floor en wachtmeester Van den Eynden waren in de loop van de maand juli 1940 van West-Afrika per schip naar Engeland overgekomen om er in het geallieerde leger in dienst te treden⁷⁰. Ze hadden van het Poolse gezelschap aan boord de details over de evacuatie van het Franse, Belgische en Poolse goud vernomen. Ze brachten die inlichtingen over aan de Belgische autoriteiten te Londen en boden hun diensten aan om eventueel het goud van een Frans- naar een Brits-Afrikaans gebied over te brengen. Gutt was nog

van een vredesakkoord overwogen ⁶⁶. Janssen wachtte op een definitieve beslissing, die ook voor bezet België diepgaande gevolgen kon meebrengen. Er was aan de zaak van het schenden van vertrouwen voor Janssen ook een persoonlijk, ietwat pijnlijk aspect, verbonden. Hij kon moeilijk von Becker openlijk beschuldigen zonder te erkennen dat hij de hele kwestie, onvergeeflijk, ja zelfs onbegrijpelijk naïef en onvoorzichtig had aangepakt. Janssen besloot daarom met juridische argumenten tegen het voorlopige akkoord van 17 oktober in het offensief te gaan.

Janssen overhandigde al op 21 en 25 oktober met dit doel twee kritische nota's aan von Becker. Hij verklaarde zich neer te leggen bij de de onvermijdelijk geachte repatriëring en restitutie van het goud, maar tegelijkertijd trachtte hij te bewijzen dat de bezetter van rechtswege geen enkele aanspraak kon doen gelden op het Belgische gouddepot. De Bank was immers uitdrukkelijk vrijgesteld van de verplichtingen die voortvloeiden uit de verordening van 2 augustus 1940 over het inleveren van goud en deviezen.

2 → Bovendien was het goud van de Bank op zich onaantastbaar, omdat het dienst deed als dekking voor de emissie van de Belgische bankbiljetten. Janssen hoopte van de Duitse regering en van de Reichsbank te Berlijn, over het hoofd heen van het Militaire Bestuur in België, de garanties voor deze onaantastbaarheid te kunnen verkrijgen. Kon hij dit bereiken, dan zou de Bank vrij kunnen beschikken over haar goud en zou ze het eventueel kunnen inzetten voor de invoer van levensmiddelen en grondstoffen, een permanente zorg voor de gouverneur, die verwijst naar een humanitaire ingesteldheid van een zo vaak autoritair en afstandelijk voorgesteld man. Janssen bleef bijgevolg nog steeds koppig vasthouden aan zijn oorspronkelijke agenda. Hij had daarover ook gesprekken met baron van Zuylen, raadgever van Leopold III ⁶⁷.

Intussen had Janssen de hulp ingeroepen van de juristen Marcq en Rolin. Hun advies van 28 oktober gooide de argumentatie van de Bank over een heel andere boeg ⁶⁸. Naar de opvatting van beide juristen kon commissaris von Becker geen aanspraak maken op de bevoegdheid om namens de Bank op te treden voor het paraferen van het ontwerpakkoord van 17 oktober en voor het ondertekenen van de conventie. Volgens de oorspronkelijke Duitse verordening was aan de commissaris van het *Bankaufsichtamt* wel een bijzondere controlebevoegdheid over de Emissiebank toegekend, maar die gold niet voor de Bank. Als gevolg daarvan viel de Bank onder het normale Duitse toezicht, waaraan alle Belgische banken waren onderworpen. Dit normale toezicht sloot iedere beschikkende bevoegdheid van de Duitse autoriteiten uit: alleen de statuten van de betrokken instellingen bepaalden die bevoegdheid. De statuten van de Bank waren op dit punt expliciet: het nemen van beschikkende maatregelen behoorde uitsluitend tot de bevoegdheid van de gouverneur en van het directiecomité. Daar de directie bij de conventie niet betrokken was geweest, moest de conventie privaatrechtelijk beschouwd worden als een '*res inter alios acta*'.

3 → Marcq en Rolin hanteerden nog een tweede argument. De bezetter had het beheer van het bezette gebied aan de zorgen van de nationale administratie

overgelaten, wat een beschikkende inmenging door het *Bankaufsichtamt* in het beheer van de Bank uitsloot. De juristen haalden nog een derde argument aan: de goudreserves en de tegoeden behoorden toe aan de Bank, waarvan het privaatrechtelijke karakter niet werd betwist, zodat men kan besluiten dat de bezetter daarover geen beschikkende maatregelen kan treffen volgens de conventie van Den Haag.

Marcq en Rolin waren formeel in hun advies: de Bank had het volste recht om de Conventie van Wiesbaden te beschouwen als voor haar niet bindend. Op de vergadering van de algemene raad op 30 oktober voegde Janssen er nog een eigen beschouwing aan toe. De Bank was in feite onbevoegd om de restitutie te 'aanvaarden', zoals de conventie dit bepaalde⁶⁹. Het goud was immers destijds geëvacueerd geworden op instructie van de Belgische regering: bijgevolg kon de restitutie slechts door de Bank aanvaard worden indien de regering de Bank daartoe de machtiging verleende. De regering werd door de oorlogsomstandigheden vertegenwoordigd door de secretarissen-generaal, die geen machtiging hadden gegeven. Zich steunend op het advies van de juristen en van zijn eigen argumentatie deelde Janssen op 18 november in een officieel schrijven aan von Becker mee dat de Bank de Conventie van Wiesbaden niet als bindend voor de instelling kon erkennen: *'la Banque... ne peut se considérer comme liée par un accord à la conclusion de laquelle elle n'a pas participé par ses représentants légaux et statutaires'*⁷⁰.

Het aanvullende protocol van 11 december 1940

De Duitse autoriteiten waren, hoe dan ook, vrij spoedig op de hoogte van de adviezen van Marcq en Rolin en van Janssens standpunt, dat hij op de algemene raad van 30 oktober 1940 omstandig had uiteengezet. Het Militaire Bestuur, bekommerd als het was om zijn illegale handelingen steeds in een juridische verpakking naar voren te schuiven, zat hier volledig klem. Om uit de impasse te geraken waren nieuwe initiatieven nodig, zowel voor België als voor Frankrijk⁷¹. In het begin van november pleegde staatssecretaris Neuman van het Vierjarenplan te Berlijn overleg met diverse beleidsverantwoordelijken. Tegelijkertijd werden ook de Militaire Besturen van Brussel en Parijs telefonisch bij de besprekingen betrokken. Er werd in versneld tempo een nieuwe strategie uitgewerkt, die tot doel had het contract van inbewaringgeving van het Belgische goud over te dragen van de Banque de France aan de Reichsbank en ervoor te zorgen dat de Belgische overheid aan de Bank een machtiging zou verlenen om die overdracht te aanvaarden⁷².

Op 16 november lichtte von Becker deze nieuwe strategie aan von Falkenhausen toe. Er zouden rechtstreekse onderhandelingen met de Belgische secretarissen-generaal worden aangeknoopt. Via een tegemoetkoming inzake de bezettingskosten zou de Belgische overheid over de streep worden getrokken voor een akkoord betreffende het goud: *'... einen Bericht an das OKW, in dem Vorschläge für eine Verhandlungsgrundlage mit den Generalsecretären gemacht wurden, die auf eine Verknüpfung der Besatzungskosten mit der Goldfrage binausliefen'*⁷³.